

DOCTRINĂ

Sugestii pe marginea hotărârilor Plenului Curții Supreme de Justiție**Sergiu BRÎNZĂ**doctor habilitat în drept,
profesor universitar

formator INJ

COMENTARIUL UNOR PREVEDERI ALE HOTĂRÎRII PLENULUI CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE „DESPRE PRACTICA JUDICIARĂ ÎN CAUZELE DIN CATEGORIA INFRAȚIUNILOR PRIVIND VIAȚA SEXUALĂ”, NR.17 DIN 7.11.2005

The following study tries to elucidate some notions predicted in the Justice Supreme Court Plenum Resolution, notions that comprise the juridical experience in criminal categories cases like the sexual life: sexual record, sexual act, dysfunction sexual behavior, sexual harassment etc. The main goal of the present study is to illustrate a guidance line for the judges and the public persecutors, in that way to make sure that the schedules made in art. 171 and 172 PC RM will be correctly stipulated and applied. The theoretical investigation has an obvious practicability pivot, because there are examined the most unapplyable aspects of the penal responsibility, which involves the rape crimes and the brutal sexual actions.

La 7.11.2005, Plenul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova a adoptat Hotărârea nr.17 „Despre practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală”.¹ Apariția acestei hotărâri explicative a fost așteptată și salută de teoreticieni și practicieni, noua hotărâre reprezentând un instrument de interpretare a legii penale net superioare în plan calitativ față de Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în cauzele despre infracțiunile sexuale”, nr.7 din 29.08.1994.²

Totuși, recomandările din Hotărârea Plenului nr.17/2005 nu întotdeauna sînt suficient de dezvoltate și clare pentru a corespunde nivelului de accesibilitate a tuturor beneficiarilor și destinatarilor legii penale. Lucru firesc, deoarece un act cum este hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție poate doar să contureze cadrul general de interpretare a unor norme penale. Iată de ce, am considerat necesară contribuția la dezvoltarea acestui cadru, răspunzînd necesităților crescînde ale practicii și teoriei dreptului penal, în care scop am

utilizat la randament maxim potențialul concepțiilor, teoriilor și tezelor doctrine referitoare la infracțiunile privind viața sexuală.

Astfel, la pct.1 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005 sînt formulate definițiile celor patru noțiuni, esențiale pentru înțelegerea caracterului și conținutului faptelor prejudiciabile din cadrul infracțiunilor privind viața sexuală: „raportul sexual”; „homosexualismul”; „lesbianismul”; „satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse”. În mare parte, aceste definiții sînt formulate corect. Însă, datorită laconismului lor, nu întotdeauna înlesnesc delimitarea raportului sexual de alte acte sau contacte sexuale cu relevanță penală, precum și delimitarea actelor sau contactelor sexuale cu relevanță penală de manifestările de viață sexuală care nu au o asemenea relevanță.

Conform lit.a) pct.1 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005, prin „raport sexual” se înțelege actul sexual normal (sub aspect fiziologic) dintre persoane de sex diferit. Din analiza acestei definiții putem desprinde următoarele trei semne necesare și suficiente ale noțiunii de raport sexual:

- 1) act sexual;
- 2) act normal (sub aspect fiziologic);
- 3) act între persoane de sex diferit.

În cele ce urmează vom examina pe rînd fiecare din cele trei semne constitutive ale noțiunii de raport sexual.

Privitor la **primul semn constitutiv**, menționăm că actul sexual reprezintă orice modalitate de obținere a unei satisfacții sexuale prin folosirea sexului sau acționînd asupra sexului. În context, prin „sex” se are în vedere nu neapărat organele genitale. Se au în vedere și alte părți ale corpului care comportă semnificație în planul senzualității sexuale. De aceea, are dreptate M.A. Hotca care consideră că actul sexual este acea practică sexuală care, fiziologic, este aptă să producă orgasm.³

În cazul raportului sexual, o astfel de practică sexuală constă în conjuncția (copularea; împreunarea) organelor de sex masculin și feminin. Altfel spus, constă în actul de pătrundere (introducere) a organului procreator al bărbatului în organul corespunzător al femeii.

Cel de **al doilea semn constitutiv** al noțiunii de raport sexual arată că raportul sexual este nu un oarecare act sexual, dar numai actul sexual normal (sub aspect fiziologic).

În legătură cu aceasta, amintim că, în Hotărîrea Plenului nr.7/1994 era utilizată noțiunea „raport sexual ne-natural”. În același context, menționăm că, de exemplu,

în Hotărîrea Plenului Judecătorei Supreme a Republicii Belarus „Cu privire la practica judiciară în cauzele legate de viol”, nr.9 din 6.12.1994, se arată că raport sexual trebuie considerată inclusiv relația sexuală în formă perversă, dacă făptuitorul acționează în scopul satisfacerii necesității sexuale.⁴ Nu putem accepta asemenea concepții. Ele sînt nocive pentru practica judiciară, întrucît generează pericolul de a confunda infracțiunea de viol cu infracțiunea prevăzută la art.172 CP RM.

Acceptăm că noțiunea de raport sexual este una medico-legală cu un conținut precis. Această noțiune nu poate fi confundată cu alte noțiuni de care este legată într-un fel sau altul: „act sexual”, „relație sexuală”, „contact sexual” etc. De aceea, este inacceptabilă expresia „raport sexual nenatural”. Este important a respecta voința legiuitorului care folosește noțiunea „raport sexual” nu în art.172 CP RM. Legiuitorul nu atribuie acestei noțiuni calificative de tipul „natural-nenatural”, „normal-anormal”, „firesc-nefiresc”. Aceasta are importanță decisivă la delimitarea corectă a violului de infracțiunile asemănătoare privind viața sexuală. În planul delimitării violului de infracțiunea prevăzută la art.172 CP RM, este necesar a specifica că anume noțiunea de raport sexual este cea care caracterizează specificul infracțiunii de viol.

Noțiunile „natural-nenatural”, „normal-anormal”, „firesc-nefiresc” nu trebuie folosite pentru caracterizarea raportului sexual, ci a actului sexual. „Actul sexual” este o noțiune mai largă decît „raportul sexual”. Raportul sexual reprezintă actul sexual normal, natural, firesc. Din punctul de vedere al științei și potrivit concepției comune, celelalte varietăți de acte (sau contacte) sexuale nu pot fi considerate normale, naturale, firești. Deoarece nu presupun ca obiectiv procrearea. Ele presupun în mod necesar substituirea organelor genitale de către cel puțin unul dintre subiecți cu alte părți ale corpului ori cu obiecte „ajutătoare”, fie recurgerea la unele procedee artificiale.

Iată ce afirmă în această privință T.Pop: „Este un act contra naturii. Este un act antifiziologic. Este o aberație, o inversiune sau perversiune a instinctului sexual. Actul este anormal, fiindcă se săvîrșește: 1) asupra unei persoane de același sex, ori asupra unui animal sau obiect; 2) sau se înlocuiesc organele genitale cu alte organe, membre sau obiecte...; 3) sau se produce excitația, orgasmul sexual ori ejacularea prin mijloace sau procedee artificiale, respingătoare, nefirești, anormale”⁵

De ce atunci același autor menționează că raportul sexual este actul prin care organul genital al unei persoane este introdus în corpul celeilalte persoane, pe cale normală sau anormală, pentru a face astfel posibil coitul sau un echivalent al acestuia?⁶ Considerăm că T.Pop se referă la ipoteza cînd făptuitor al violului este femeia,

iar victima este bărbatul. Caz în care făptuitoarea trebuie să provoace (iar uneori și să mențină) artificial erectia, pentru a face posibilă întreținerea raportului sexual cu victima. Așadar, asigurarea pe cale anormală a realizării raportului sexual nu trebuie confundată cu actul sexual anormal.

În altă ordine de idei, dar în legătură cu același semn constitutiv al noțiunii de raport sexual, trebuie menționat că raportul sexual presupune un act fiziologic, și nu simpla apropiere sau atingere a organelor genitale. Într-un asemenea caz, dacă victima este o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a atins vîrsta de 16 ani, fapta constituie acțiuni perverse (infracțiune prevăzută la art.175 CP RM). În acest sens, în pct.20 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005 este corectă ideea că sub incidența art.175 CP RM se află acțiunile cu caracter sexual, altele decît raportul sexual, homosexualismul sau lesbianismul.

Cel de-**al treilea semn constitutiv** al noțiunii de raport sexual arată că raportul sexual este un act dintre persoane de sex diferit.

Cu alte cuvinte, raportul sexual este un act heterosexual, un act dintre un bărbat și o femeie. Sau dintre o femeie și un bărbat, pentru că victimă în cazul violului poate fi nu numai o femeie, ci și un bărbat. Aceasta rezultă cu suficientă claritate din varianta în limba rusă a art.171 CP RM, în care se utilizează expresiile „несовершеннолетняя (несовершеннолетний)” și „потерпевшая (потерпевший)”.

Referindu-se la actul de violare a bărbatului de către femeie, V. Cioclei argumentează că acesta este perfect posibil și realizabil, aducînd o serie de considerente pertinente și consistente.⁷ Că violarea bărbatului de către o femeie nu mai este o ciudățenie despre care vorbesc doar teoreticienii ne-o demonstrează datele statistice oficiale. Astfel, de exemplu, din totalul de 227 de persoane care au comis în 2005 violul, patru sînt femei.⁸

În contextul aceluiași semn constitutiv al noțiunii de raport sexual nu trebuie să uităm că nu este exclus ca făptuitorul sau victima unei infracțiuni privind viața sexuală să fie purtătorul unei intersexualități. Astfel, de exemplu, hermafroditismul reprezintă coexistența simultană a unor elemente anatomice masculine și feminine. În funcție de elementele care predomină – feminine sau masculine – actul sexual va fi considerat sau nu raport sexual. Ca urmare, fapta va fi calificată potrivit art.171 CP RM sau potrivit art.172 CP RM. Este posibil ca făptuitorul să aibă o reprezentare greșită în privința predominării elementelor anatomice masculine sau feminine la victimă. În asemenea cazuri, respectiva eroare de fapt trebuie să aibă ca efect calificarea faptei ca tentativă de viol (de exemplu, cînd făptuitorul de sex masculin consideră eronat că săvîrșește un raport sexual) sau ca tentativă la infracțiunea prevăzută la art.172

CP RM (de exemplu, cînd făptuitorul de sex feminin consideră eronat că săvîrșește un act de lesbianism).

La lit.d) pct.1 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005 este definită noțiunea „satisfacerea poftei sexuale în forme perverse”: practicarea de acte sexuale nefirești, care urmăresc scopul satisfacerii instinctului sexual prin diferite procedee (analo-genitale, oralo-genitale, oralo-anale), cu excepția homosexualismului și a lesbianismului.”

În unele cazuri este dificilă delimitarea satisfacerii poftelor sexuale în forme perverse de alte acțiuni, de natură penală sau nepenală. Astfel, aducem ca exemplu o opinie controversată aparținînd lui E.A. Kotelnikova. Referindu-se la acțiunea de satisfacere a poftelor sexuale în forme perverse, ea afirmă că unele forme de satisfacere a necesităților sexuale ale omului nu pot să constituie, după caracterul lor, componenta infracțiunii consumate de acțiuni violente cu caracter sexual (a infracțiunii prevăzute în Codul penal al Republicii Moldova, la art.172). La asemenea forme, E.A. Kotelnikova asociază pettingul și frotajul.⁹

Pettingul (din engleză – mîngîiere) ar însemna în esență atingerea dintre corpurile partenerilor sexuali, fără a exista intenția de penetrare sexuală. Frotajul (de la „frottage” în limba franceză, ceea ce înseamnă frecare) s-ar exprima prin frecarea organelor genitale de corpul partenerului sexual. În lumina acestor explicații, punctul de vedere al lui E.A. Kotelnikova pare unilateral: dacă intenția făptuitorului este de a se limita la realizarea pettingului și frotajului, de regulă, nu putem vorbi despre satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse (în sensul art.172 CP RM), nici măcar sub formă de tentativă. Spunem „de regulă”, pentru că art.172 CP RM trebuie aplicat atunci cînd frotajul se concretizează în *imitarea raportului sexual*. În context, susținem în continuare punctul de vedere care ne aparține: reprezintă satisfacere a poftelor sexuale în forme perverse inclusiv săvîrșirea unor fricțiuni cu membrul viril în spațiul dintre mamelele femeii, coapsele, umărul și gîtul ei, ori pe suprafața abdomenului acesteia.¹⁰ În toate celelalte cazuri, cînd comportamentul nu poate fi catalogat nici măcar cu aproximație ca imitare a raportului sexual, lipsește temeiul de a califica cele săvîrșite ca satisfacere a poftelor sexuale în forme perverse. În astfel de cazuri, cele săvîrșite pot fi calificate ca acte de huliganism, conform art.287 CP RM.

Totodată, dacă pettingul sau frotajul e săvîrșit față de o persoană despre care se știe cu certitudine că nu a atins vîrsta de 16 ani, există suficiente temeiuri de a aplica răspunderea penală pentru acțiuni perverse, potrivit art.175 CP RM. Aceasta, dacă pettingul sau frotajul reprezintă scopul în sine al făptuitorului. Dacă, însă, aceste manifestări ale vieții sexuale constituie doar o premisă pentru satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse,

vom fi în prezența tentativei la infracțiunea prevăzută la art.172 CP RM. Această soluție este valabilă și pentru cazul în care victima are vîrsta de peste 16 ani. Desigur, art.172 CP RM devine aplicabil cînd are loc săvîrșirea și a acțiunii adiacente prevăzute de această normă.

În același context – al delimitării satisfacerii poftelor sexuale în forme perverse de acțiunile asemănătoare – menționăm că nu pot fi considerate satisfacere a poftelor sexuale în forme perverse (în sensul art.172 CP RM) actele de obscenitate care presupun prezența unei singure persoane (de exemplu, exhibiționismul¹¹, automasturbația¹²) sau prezența unei singure persoane și a unui animal (zoofilia¹³). Explicația constă în aceea că satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse întotdeauna nu are doar un obiect material, ci și o victimă. Infracțiunea prevăzută la art.172 CP RM este în ultimă instanță o infracțiune contra persoanei. De aceea, această infracțiune este de neconceput, dacă lipsește o victimă.

În prezența unor condiții suficiente, exhibiționismul, automasturbația sau zoofilia pot fi calificate ca huliganism.

Art.172 CP RM este inaplicabil și în cazul altor devieri cu caracter sexual: fetișismul¹⁴; vampirismul¹⁵; necrofilia¹⁶; sadismul¹⁷; masochismul¹⁸ etc. Astfel, unele din aceste manifestări atrag răspunderea penală: vampirismul (dacă presupune sorbirea sîngelui victimei) și sadismul – pentru infracțiunea prevăzută la art.145, 151 sau 152 din Codul penal; necrofilia – pentru profanarea mormintelor (art.222 CP RM). În cazuri de altă natură, cum este cel al voaierismului¹⁹, poate fi aplicată răspunderea pentru încălcarea inviolabilității vieții persoanei (art.177 CP RM). În alte situații, cînd faptei îi lipsește gradul și caracterul prejudiciabil, iminent unei infracțiuni, nu există în genere temeiul răspunderii penale (de exemplu, în cazul azoofiliei²⁰).

În concluzie, noțiunile „satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse” (în sensul art.172 CP RM) și „perversiunea sexuală” (ca obiect de cercetare a sexologiei) se intersectează. Însă, aceste noțiuni nu se suprapun. De aceea, doar în unele cazuri perversiunea sexuală poate însemna în același timp satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse.

În cele ce urmează ne vom referi la explicațiile de la pct.2 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005. În cadrul acestora sînt formulate definițiile noțiunilor „constrîngere fizică” și „constrîngere psihică”.

În literatura de specialitate se menționează, just, că constrîngerea este un proces constînd în limitarea libertății de acțiuni și de manifestare a voinței persoanei, pe calea aplicării violenței sau a amenințării pentru atingerea scopului urmărit de făptuitor.²¹ Implicit, același înțeles al noțiunii de constrîngere rezultă din alin.(1) art.39 „Constrîngerea fizică sau psihică” din Codul penal. Astfel, expresia „dacă în urma acestei constrîngeri persoana nu putea să-și dirijeze acțiunile” din această

prevedere legală indică tocmai asupra limitării libertății de acțiuni și de manifestare a voinței persoanei. Prin „persoană” se înțelege: făptuitorul – în cazul constrângerii fizice sau psihice privită drept cauză care înlătură caracterul penal al faptei; victima – în cazul infracțiunilor prevăzute la art.171 și la art.172 CP RM.

Din textul acestor două articole rezultă că constrângerea poate fi fizică sau psihică, după cum are ca obiectiv înfrângerea împotrivirii fizice sau a rezistenței psihice a victimei.

Constrângerea fizică poate consta în lovire sau în orice alte acte de violență fizică exercitate asupra victimei pentru a înfrânge împotrivirea acesteia la actul sexual. Se are în vedere inclusiv imobilizarea fizică a victimei sau dezbrăcarea cu forța a acesteia. În doctrina penală este exprimată opinia că unele infracțiuni privind viața sexuală absorb în conținutul lor, în mod natural, lipsirea de libertate în mod ilegal, necesară realizării actului sexual prin constrângere.²² În legătură cu aceasta, aducem următoarea precizare: „... libertatea fizică a persoanei nu este un apendice al inviolabilității și libertății sexuale a persoanei sau al altor valori sociale desemnând persoana. Pe cale de consecință, răpirea unei persoane (sau privațiunea ilegală de libertate – *n.a.*) nu-și pierde individualitatea, nu se absoarbe de infracțiunile concurente. De fiecare dată, numita infracțiune trebuie să-și găsească locul cuvenit”.²³ Astfel, de exemplu, fixarea prin intermediul cătușelor de obiecte nemișcătoare, dacă are ca scop realizarea actului sexual, nu trebuie privită exclusiv în contextul infracțiunilor prevăzute la art.171 și la art.172 CP RM. Este necesară calificarea suplimentară conform art.166 CP RM, care prevede răspunderea pentru privațiunea ilegală de libertate.

Justețea punctului nostru de vedere îl confirmă un caz din practica judiciară română: „În cazul în care inculpații au ținut victima închisă într-o încăpere timp de 15 ore, în care timp au constrâns-o să aibă cu ei raporturi sexuale, în sarcina lor urmează a se reține nu numai infracțiunea de viol..., dar și infracțiunea de lipsire de libertate... Lipsirea de libertate nu se absoarbe de infracțiunea de viol, ci constituie o infracțiune distinctă, cele două infracțiuni aflându-se în concurs real”.²⁴

În cazul în care acțiunea adiacentă din alcătuirea infracțiunilor prevăzute la art.171 și la art.172 CP RM constă în constrângerea fizică, obiectul juridic secundar al infracțiunii îl formează relațiile sociale cu privire la integritatea corporală sau sănătatea persoanei. Dacă în legătură cu una din aceste infracțiuni se aduce atingere libertății fizice a persoanei, respectiva atingere depășește latura obiectivă a violului sau a acțiunilor violente cu caracter sexual. Deci, necesită calificare suplimentară conform art.164 sau art.166 CP RM.

În altă ordine de idei, la pct.2 al Hotărârii Plenului nr.17/2005 se menționează: „Rezistența victimei nu

este o condiție esențială și nu prezintă importanță decât ca expresie a refuzului ei categoric de a consimți un raport sexual”. Care este semnificația acestei explicații în planul definirii noțiunii „constrângere fizică”?

Considerăm că semnificația este următoarea: constrângerea fizică trebuie să fie suficientă pentru a paraliza rezistența victimei. Constrângerea fizică nu trebuie să fie absolut irezistibilă. Ea poate fi și numai relativă. Dar în acest caz nu este suficientă insistența, luarea cu graba, cu surprinderea. Nu este suficientă nici simularea constrângerii fizice de către făptuitor și a rezistenței de către victimă. Este necesar să fie o constrângere fizică capabilă să înfrângă rezistența, fie îndată și absolut, fie prin epuizare.

Din acest punct de vedere, doctrina medico-legală a apreciat că o femeie adultă, în deplinătatea facultăților fizice, nu poate fi violată de către un singur bărbat, fiind capabilă de a se apăra și de a opune rezistență, putându-se ajuta și de mișcărilor bazinului.²⁵

În cazul constrângerii fizice, nu este obligatoriu ca victima să fi opus rezistență pînă în momentul în care aceasta a fost înfrîntă. Cerința legii este îndeplinită chiar dacă în contextul împrejurărilor concrete ale săvîrșirii faptei victima a încetat să opună rezistență, dîndu-și seama că aceasta ar fi inutilă. De asemenea, victima nu este datoră să încerce rezistența contra forței în orice caz și nici s-o continue neavînd altă cale, dacă din caracterul sau energia forței deduce că s-ar expune unui rău și mai mare.

Aptitudinea constrângerii fizice de a conduce la rezultatul urmărit de făptuitor se stabilește concret, în raport cu împrejurările în care s-a comis fapta. Dacă în aceste împrejurări victima și-a dat seama că orice împotrivire este inutilă sau că s-ar expune unui rău și mai mare (și, în consecință, nu a opus rezistență), fapta se va califica potrivit art.171 sau art.172 CP RM. Aceasta deoarece cerința legii se referă la exercitarea constrângerii, nu la aspectul potrivit căruia s-a împotrivit sau nu.

În orice caz, esențial este ca fapta să fie săvîrșită contra voinței, consimțămîntului victimei. Ezitarea, rezervele sau temerile nu constituie opunere din partea victimei. Se cere o opunere categorică și fermă, astfel încît să se poată conchide fără îndoieli că nu a fost respectat dreptul victimei de a dispune în mod liber de corpul său în actele sexuale.

În alt context, constrângerea fizică, privită ca acțiune adiacentă în cadrul violului sau al acțiunilor violente cu caracter sexual, trebuie deosebită de hărțuirea sexuală care este legată, într-un fel sau altul, de influențarea fizică sau psihică asupra persoanei, de contactul cu aceasta. Are dreptate L.L. Kruglikov cînd susține: „În cazul hărțuirii sexuale, persoana este determinată, uneori foarte insistent, să întrețină benevol (sublinierea ne aparține – *n.a.*) actul sexual, iar făptuitorul nu-și pune ca scop să-l întrețină contrar voinței acestei persoane”.²⁶ Ca tipuri de

hărțuire sexuală pot fi specificate: privirile insistente-tendențioase; remarcele echivoce sau insinuante; expunerile de fotografii pornografice; propunerile indecente; gesturile indiscrete etc. Toate acestea trebuie, desigur, să aibă un subtext sexual. Persoana hărțuită sexual are întotdeauna libertatea de a decide să accepte sau nu actele sexuale propuse. Chiar dacă este nevoită să suporte o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare.²⁷ Atunci când persoana este nevoită să urmeze varianta de conduită impusă de făptuitor, atunci când persoana este lipsită de libertatea de a decide să accepte sau nu actele sexuale propuse, ea este constrinsă. Exercițarea unei asemenea constrângeri asupra victimei pentru a o determina să se conformeze dorințelor făptuitorului are semnificația nu de hărțuire sexuală (faptă care nu este sancționată de legea penală a Republicii Moldova), dar de tentativă la infracțiunea prevăzută la art.171 sau la art.172 CP RM (ori aceeași infracțiune în formă consumată, dacă are loc și actul sexual).

Schimbînd registrul, menționăm că la pct.2 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005 noțiunea de constrângere psihică se definește în felul următor: „amenințarea persoanei cu un pericol grav pentru ea sau pentru o altă persoană, în astfel de condiții încît să-i inspire temerea serioasă că acel pericol nu va putea fi înlăturat decît prin cedarea în fața amenințării”. Considerăm că, mai simplu, această interpretare a noțiunii „constrângere psihică” trebuie înțeleasă în modul următor: constrîngerea psihică este înfrîngerea sau paralizarea rezistenței victimei, care se exprimă în amenințarea cu aplicarea imediată a violenței fizice, dacă victima nu se va conforma cerințelor făptuitorului.

Accentuăm atenția asupra folosirii expresiei „amenințarea persoanei cu un pericol grav pentru ea sau pentru o altă persoană (sublinierea ne aparține – *n.a.*)”. Avem rezerve față de justetea utilizării unei asemenea expresii în definiția de la pct.2 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005.

De exemplu, în alin.1 art.131 „Violul” și în alin.1 art.132 „Acțiuni violente cu caracter sexual” din Codul penal al Federației Ruse este consacrată teza, conform căreia constrîngerii psihice poate fi supusă nu numai persoana cu care făptuitorul realizează actul sexual; constrîngerii psihice poate fi supusă și o altă persoană. Se are în vedere o persoană care este importantă, prețioasă, scumpă, apropiată pentru persoana cu care făptuitorul realizează actul sexual. În legea penală autohtonă se atestă o situație diferită: la lit.g) alin.(2) art.171 CP RM, ca formă a constrîngerii psihice este stabilită amenințarea victimei sau a rudelor ei apropiate cu moartea ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății; la alin.(1) art.171 CP RM, ruda apropiată victimei nu este specificată ca destinatar al amenințării cu moartea ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății. Rezultă că nu poate fi calificată ca viol fapta

constituind raportul sexual săvîrșit prin amenințarea rudei apropiate victimei cu vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății. Iar din pct.2 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005 rezultă, neîntemeiat, că o astfel de faptă trebuie calificată ca viol.

Mai mult, definiția noțiunii „constrîngere psihică” din pct.2 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005 a fost formulată în scopul de a fi operantă și față de infracțiunea prevăzută la art.172 CP RM. Însă, în acest articol nu e consemnată nici o ipoteză în care ruda apropiată victimei ar fi destinatarul vreunei forme a constrîngerii psihice. Chiar la lit.e) alin.(2) art.172 CP RM se menționează despre amenințarea cu moartea sau cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății; deoarece nu e specificat destinatarul amenințării (ca în cazul prevăzut la lit.g) alin.(2) art.171 CP RM), deducem că acesta poate fi numai persoana cu care făptuitorul realizează actul de homosexualism sau lesbianism, ori cu care își satisface pofta sexuală în forme perverse. Nu și o altă persoană. Deci, iarăși nu-și dovedește temeinicia definiția noțiunii „constrîngere psihică” din pct.2 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005.

Considerăm că în exemplele nominalizate mai sus Plenul Curții Supreme de Justiție și-a atribuit competența legiuitorului. Ceea ce este inacceptabil. Definiția noțiunii „constrîngere psihică” trebuie interpretată după regulile pe care le-am recomandat mai sus. În caz contrar, există riscul de aplicare incorectă a legii penale.

Din analiza noțiunii „constrîngere psihică” putem releve următoarele trăsături ale constrîngerii psihice:

- 1) se poate exprima în variate forme (cuvinte, gesturi, alte acțiuni; verbal sau în scris)²⁸;
- 2) constă în amenințarea cu aplicarea violenței fizice. Amenințarea de a divulga informații compromițătoare despre victimă, de a-i distruge bunurile, de a o concedia etc., chiar dacă i-a permis făptuitorului să realizeze actul sexual, nu transformă fapta în viol sau în acțiuni violente cu caracter sexual. În prezența unor suficiente temeieri, o astfel de faptă o putem califica conform art.173 sau art.174 CP RM;
- 3) trebuie percepută de către victimă ca avînd un caracter real. Anume pe aceasta contează făptuitorul;
- 4) trebuie să mărturisească despre dorința făptuitorului de a aplica violența neîntîrziat, imediat. Când amenințarea victimei pentru a o determina să suporte actul sexual ar viza un rău viitor, lipsește temeiul de aplicare a art.171 sau a art.172 CP RM. Un asemenea „șantaj sexual” nu este sancționat în legea penală a Republicii Moldova.

În alt context, conform alin.3 pct.2 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005, „acțiunile persoanei, prin care a obținut consimțămîntul victimei (femeii) la un raport sexual sau la satisfacerea poftei sexuale în forme perverse prin înșelăciune sau abuz de încredere (de exemplu, promi-

siunea mincinoasă de căsătorie) nu pot fi considerate ca infracțiuni împotriva libertății sau inviolabilității sexuale”.

Cu alte cuvinte, este limitativă lista modalităților acțiunii adiacente, prevăzute la art.171 sau la art.172 CP RM: constrângerea fizică; constrângerea psihică; profitarea de imposibilitatea victimei de a se apăra ori de a-și exprima voința. Nici o altă modalitate nu poate fi inclusă într-o asemenea listă.

În legătură cu cele menționate, N.A. Babii și-a exprimat punctul de vedere, potrivit căruia drept raport sexual profitând de imposibilitatea victimei de a se apăra ori de a-și exprima voința trebuie considerat și raportul sexual cu femeia care a fost indusă în eroare cu privire la identitatea făptuitorului (de exemplu, făptuitorul profită de întuneric, dându-se drept soțul sau amantul femeii în cauză); astfel de cazuri trebuie deosebite de înșelarea femeii în privința altor circumstanțe (de exemplu, promisiunea de a încheia căsătoria sau de a oferi o remunerație, în lipsa intenției de a îndeplini această promisiune).²⁹

Interesantă opinie, dar oare și corectă? Fapta descrisă de N.A. Babii poate fi descompusă în trei etape: 1) substituirea unui bărbat de către un alt bărbat; 2) profitarea de eroarea femeii care nu cunoaște această substituție; 3) întreținerea cu femeia care se găsește în eroare a raportului sexual de către bărbatul care s-a substituit celui adevărat.

Evident, în acest caz, raportul sexual e săvârșit fără consimțământul femeii. Mai corect: consimțământul există, însă acesta e viciat; iar consimțământul viciat se echivalează cu lipsa consimțământului. Însă, nu e suficient ca raportul sexual să fie comis fără consimțământ pentru a-l califica ca viol. Nu poate fi calificat viol raportul sexual întreținut cu femeia care se găsește în eroare de către bărbatul care s-a substituit celui adevărat. În acest caz, raportul sexual se comite prin înșelăciune. Nu prin profitarea de imposibilitatea femeii de a se apăra ori de a-și exprima voința. Nici prin constrângere fizică sau psihică. Femeia se găsește în eroare, nu în imposibilitatea de a se apăra ori de a-și exprima voința.

Ar exista viol, dacă raportul sexual ar fi săvârșit asupra unei femei aflate, de exemplu, într-un somn profund (din care cauză nu-și poate exprima voința). Într-un studiu anterior am menționat că nefuncționarea conștiinței (caracteristică victimei de a cărei imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința se profită) nu poate fi echivalată cu atitudinea inconștientă față de realitatea înconjurătoare.³⁰ Este inconștientă, neatentă, nepăsătoare, indolentă femeia care permite unui bărbat să profite de eroarea privind identitatea acestuia, ca el să săvârșească astfel raportul sexual. Aceasta pentru că profitarea de eroarea unei persoane nu e una și aceeași cu profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra ori de a-și exprima voința. Pentru a fi mai convingători

în acest sens, putem face o paralelă cu infracțiunile săvârșite prin sustragere: sustragerea este calificată ca furt în cazul în care victima doarme în momentul săvârșirii faptei; sustragerea este calificată ca escrocherie, dacă victima este indusă în eroare cu privire la identitatea făptuitorului, astfel victima cedându-și oeracum benevol bunurile către făptuitor.

Codul penal al Republicii Moldova nu prevede răspundere pentru fapta celui care, substituindu-se unei alte persoane, profită de eroarea în care se găsește o femeie și intră cu ea în raport sexual. Doar în cazul în care se profită de eroarea unei persoane de sex feminin, despre care se știe cu certitudine că nu a atins vârsta de 16 ani, poate fi aplicat art.174 CP RM.

Într-o altă ordine de idei, considerăm necesară deosebirea dintre: 1) promisiunea mincinoasă de încheierea a căsătoriei în scopul săvârșirii raportului sexual și 2) încheierea căsătoriei cu victima violului, după săvârșirea acestuia, ca circumstanță care atenuază pedeapsa pentru această infracțiune. Le deosebește lipsa/prezența caracterului ilegal al faptei, precum și relația sub aspect cronologic față de raportul sexual: pînă la raportul sexual/după raportul sexual.

În legătură cu încheierea căsătoriei cu victima violului, după săvârșirea acestuia, apare întrebarea dacă această împrejurare poate fi privită ca circumstanță atenuantă, prin prisma prevederilor de la lit.f) art.76 CP RM: preîntîmpinarea de către vinovat a urmărilor prejudiciabile ale infracțiunii săvârșite, repararea benevolă a pagubei pricinuite sau înlăturarea daunei cauzate. Considerăm că răspunsul la această întrebare trebuie să fie unul diferențiat.

Astfel, poate fi atenuată pedeapsa în acele situații cînd, pînă la viol, între victimă și făptuitor au existat relații care ar fi dus la încheierea căsătoriei sau, cel puțin, la un concubinaj benevol. În asemenea cazuri, intenția de căsătorie trebuie privită nu ca o dorință de a-și repara vina. Ea trebuie considerată circumstanță pe care făptuitorul o avea în vedere în timpul comiterii infracțiunii, ținîndu-se seama de faptul că el percepea victima ca pe o potențială soție.

Dacă, însă, violul a fost săvârșit de către o persoană necunoscută pînă la momentul infracțiunii sau de către o persoană cu care victima a făcut cunoștință nemijlocit înainte de săvârșirea infracțiunii, nu există temeuri de a lua în considerație prevederea de la lit.f) art.76 CP RM. În acest caz, propunerea făptuitorului de încheiere a căsătoriei nu înseamnă altceva decît dorința acestuia de a evita răspunderea: după ce-și va fi atins scopul, făptuitorul preconizează să înceteze raportul de căsătorie sau de concubinaj.

Într-un alt context, în cazul infracțiunilor prevăzute la art.171 sau la art.172 CP RM, actul sexual poate fi însoțit nu doar de constrângerea fizică sau psihică. El poate fi însoțit și de profitarea de imposibilitatea victimei de

a se apăra sau de a-și exprima voința. În cazul constrîngerii victimei, actul sexual se săvîrșește contrar voinței victimei: victima refuză să-și dea consimțămîntul, iar făptuitorul înfrînge opunerea ei prin constrîngere fizică sau psihică. În cazul profitării de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința, nu există voință sau ea nu poate fi exprimată sau victima nu poate să opună rezistență. Cu alte cuvinte, victima fie refuză să-și dea consimțămîntul, dar este în imposibilitate de a se apăra, fie nu-și dă consimțămîntul, deoarece se află în imposibilitate de a-și exprima voința, iar făptuitorul profită de starea victimei pentru a realiza actul sexual.

În pct.3 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005 se menționează: imposibilitatea de a se apăra în cazul infracțiunilor prevăzute la art.171 și la art.172 CP RM presupune incapacitatea fizică de a opune rezistență făptuitorului (în virtutea defectelor fizice, a oboselii excesive, a unei poziții incomode în care a fost surprinsă victima etc.); în contextul aceluiași infracțiuni, imposibilitatea de a-și exprima voința presupune o stare psihofiziologică ce lipsește victima de putința de a-și da seama de ceea ce se întîmplă cu ea sau de a-și manifesta voința (în cazul vîrstei fragede, oligofreniei, altor stări patologice de natură psihică, al somnului hipnotic sau letargic, leșinului, comei, morții clinice etc.).

În legătură cu aceasta menționăm că imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința poate avea un caracter permanent sau temporar. În cazul în care are un caracter temporar, starea de imposibilitate a victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința trebuie să existe la momentul realizării actului sexual.

Poate oare fi considerată starea de ebrietate a victimei drept imposibilitate a acesteia de a se apăra sau de a-și exprima voința?

Răspunzînd la această întrebare, N.K. Mamatazizova consideră că starea de ebrietate gravă poate fi apreciată ca imposibilitate a persoanei de a se apăra sau de a-și exprima voința, dacă această stare o lipsește de posibilitatea de a conștientiza caracterul acțiunilor săvîrșite asupra ei și de a opune rezistență făptuitorului.³¹ O opinie oarecum similară împărtășește N.A. Babii: „Aflarea victimei în stare de ebrietate poate fi considerată ca imposibilitate a ei de a se apăra sau de a-și exprima voința, dacă gradul de ebrietate era de o asemenea gravitate încît lipsește victima de posibilitatea de a conștientiza cele săvîrșite și de a opune rezistență făptuitorului. În același mod se apreciază aflarea victimei sub influența somniferelor, a substanțelor narcotice, a substanțelor psihotrope sau a substanțelor cu efecte puternice”³²

Sîntem de acord cu cei doi autori. Generalizînd, putem afirma că, pentru a aprecia starea victimei ca fiind în imposibilitate de a se apăra sau de a-și exprima voința, nu contează dacă această stare este fiziologică sau

patologică. Important este că victima, aflîndu-se în această stare, nu a avut posibilitatea de a se apăra împotriva făptuitorului ori de a-și exprima voința. În pct.3 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005 sînt prezentate, cu titlu de exemplu, stările care sînt considerate stări de imposibilitate a victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința. Dar, trebuie înțeles că exemplificarea respectivă nu este suficientă pentru definirea noțiunii „imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința”. De cele mai multe ori, stările aduse ca exemplu trebuie să fie însoțite de anumite împrejurări, pentru a ne da seama dacă victima într-adevăr era lipsită de posibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința. Victima nu trebuie pur și simplu să fie bolnavă, supraobosită, beată etc. Ea trebuie, datorită unor asemenea stări, să nu se poată apăra ori să nu-și poată exprima voința.

Actul sexual, săvîrșit profitînd de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința, presupune îndeplinirea a două condiții:

- 1) victima să se fi aflat într-o stare de imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința;
- 2) făptuitorul să fi profitat de starea victimei pentru a săvîrși actul sexual.

Despre prima condiție am vorbit mai sus. Cît privește cea de-a doua condiție, în pct.3 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005 se arată că profitarea făptuitorului de imposibilitatea victimei de a se apăra ori de a-și exprima voința înseamnă că făptuitorul și-a dat seama de situația dificilă a victimei și a folosit prilejul pentru a întreține cu ea un raport sexual și/sau un act de homosexualism, lesbianism, ori pentru a-și satisface pofta sexuală în formă perversă.

Interpretînd această explicație, considerăm că cunoașterea stării victimei de către făptuitor trebuie dovedită în concret. Se exclude vinovăția, iar fapta nu este infracțiune dacă făptuitorul nu a știut (și, conform circumstanțelor cauzei, nici nu trebuia sau nu putea să știe) că victima este alienată mintal și nu are discernămint, iar aparent aceasta a consimțit la actul sexual.

În altă privință, la pct.3 al Hotărîrii Plenului nr.17/2005 se menționează că, la calificarea infracțiunilor prevăzute la art.171 și la art.172 CP RM, nu are însemnătate dacă starea de imposibilitate de a se apăra sau de a-și exprima voința a fost provocată chiar de făptuitor.

Într-adevăr, de regulă, este irelevant dacă respectiva stare a putut-o produce autorul infracțiunii sau un complice al lui, fie o persoană terță cu totul străină de faptă, sau chiar victima. Esențial este că autorul infracțiunii a profitat de această stare.

Totuși, de la această regulă există o excepție. Astfel, conform lit.d) alin.(2) art.171 CP RM, se prevede răspunderea pentru violul săvîrșit prin drogarea sau otrăvirea prealabilă intenționată a victimei. Aici, termenul „săvîrșit” denotă că anume autorul (sau coautorul) infrac-

țiunii, și nu altcineva, produce starea de imposibilitate a victimei de a se apăra ori de a-și exprima voința, prin drogarea sau otrăvirea prealabilă intenționată a acesteia. Circumstanță care se ia în considerație la calificarea infracțiunii de viol, autorului (coautorului) fiindu-i agravată răspunderea penală.

În pct.5 al Hotărârii Plenului nr.17/2005 se dau explicații cu privire la etapele activității infracționale în cazul infracțiunilor prevăzute la art.171 și la art.172 CP RM.

În special, prezintă interes problema tentativei la cele două infracțiuni.

Constituie tentativă orice act care reprezintă un început de executare a infracțiunii. Astfel, în cazul actului sexual săvârșit prin constrângere fizică sau psihică, vor constitui tentativă de infracțiune orice acte de violență fizică sau psihică exercitate asupra victimei pentru a-i înfringe împotrivirea fizică ori pentru a o determina să renunțe la împotrivire ori pentru a-i paraliza voința și a face posibilă realizarea actului sexual.

Constituie tentativă la infracțiunea prevăzută la art.171 sau la art.172 CP RM imobilizarea brațelor victimei sau legarea acesteia, lovirea victimei, amenințarea cu violența, dezgolirea corpului victimei, astuparea gurii victimei ca să nu poată cere ajutor, ducerea forțată a victimei în locul unde făptuitorul urmează a realiza actul sexual cu aceasta etc.

În cazul actului sexual săvârșit profitând de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința, tentativa va putea consta în acte care relevă caracterul neîndoielnic al hotărârii făptuitorului de a realiza un act sexual cu victima (se dezbracă sau dezbracă victima, se așează într-o poziție caracteristică etc.), realizarea actului sexual neavând însă loc din cauze independente de voința făptuitorului.

Va exista tentativă la infracțiunea prevăzută la art.171 sau la art.172 CP RM în toate cazurile în care există un început de executare sau dacă s-a realizat în întregime acțiunea de constrângere, dar nu a început actul sexual din cauze independente de voința făptuitorului (opunerea victimei, intervenția unor terțe persoane, teama făptuitorului de a nu fi surprins datorită strigătelor de ajutor ale victimei etc.). De asemenea, va exista tentativă dacă în mod concret făptuitorul nu a putut realiza actul sexual din cauze psihofiziologice de moment (de exemplu, imposibilitatea introducerii organului genital bărbătesc datorită lipsei de erecție sau a reacției de vaginism).

Nu întâmplător am specificat că imposibilitatea făptuitorului de a realiza actul sexual trebuie să aibă cauze psihofiziologice de moment. În legătură cu aceasta, trebuie menționat că în pct.7 al Hotărârii Plenului Judecătorei Supreme a Republicii Kazahstan „Cu privire la unele probleme de calificare a infracțiunilor constând

în viol sau a acțiunilor violente cu caracter sexual”, nr.4 din 11.05.2007, se arată: „Persoana care nu are capacitatea fiziologică de a săvârși raportul sexual, având cunoștință despre aceasta, nu poate purta răspundere pentru acțiunile care aparent se aseamănă cu tentativa de viol. În funcție de circumstanțele concrete, asemenea acțiuni pot fi calificate ca acțiuni violente cu caracter sexual, huliganism etc.”³³

Considerăm necesară formularea unor precizări la această explicație. Pentru a fi autor al infracțiunii de viol, bărbatul trebuie să fie înzestrat cu aptitudinea fiziologică de a realiza un raport sexual, adică să aibă capacitatea de coabitare (copulație), în lipsa acestei capacități comiterea faptei nefiind posibilă. În acest sens, prezintă interes punctul de vedere al lui V.Beliș, conform căruia capacitatea sexuală a bărbatului este diferențiată și prezintă interes, din punct de vedere juridic, sub două aspecte: capacitatea de coabitare și capacitatea de procreare.³⁴ Este evident că impotența de procreare (incapacitatea de a insemina, de a fi tată) nu elimină bărbatul din sfera subiecților infracțiunii de viol, această incapacitate sexuală neîmpiedicând împreunarea organelor genitale. Se cunoaște că violul se consideră consumat din momentul începerii raportului sexual, adică din momentul introducerii depline sau parțiale a membrului viril în cavitatea vaginală. Dacă bărbatul este în stare măcar parțial să introducă membrul viril în cavitatea vaginală (să-l introducă în vestibulul vaginului), rezultă că el trebuie considerat subiect al infracțiunii de viol.

În alt context, potrivit pct.6 al Hotărârii Plenului nr.17/2005, renunțarea de bunăvoie de a săvârși infracțiunea prevăzută la art.171 sau la art.172 CP RM urmează să fie examinată ca circumstanță care exclude răspunderea pentru aceste infracțiuni; în acest caz, persoana poartă răspundere doar pentru fapta prejudiciabilă săvârșită real și cu condiția că ea conține elementele constitutive ale infracțiunii; nu se consideră renunțarea de bunăvoie la săvârșirea violului și/sau a acțiunilor violente cu caracter sexual refuzul de a continua acțiunile prejudiciabile care este determinat de cauze independente de voința făptuitorului.

Astfel, în primul rând, se sugerează că renunțarea de bunăvoie la săvârșirea infracțiunii este un temei de liberare de răspunderea penală (cum rezultă din art.56 CP RM), nu un temei de atenuare a pedepsei.

În al doilea rând, trebuie analizată natura împrejurărilor în care s-a produs renunțarea la săvârșirea infracțiunii, pentru a vedea dacă aceasta a fost sau nu benevolă. Se consideră benevolă renunțarea exprimată în abandonarea violenței sau a amenințării datorită revenirii la sentimente mai bune, datorită milei, considerației că ocazia nu este potrivită, plînsului victimei care l-a emoționat pe făptuitor. Dimpotrivă, nu este benevolă renunțarea

sub imperiul unor cauze cu putere de constrângere sau piedică (apropierea cuiva de locul faptei, teama făptuitorului că va fi descoperit, strigătul de alarmă al unei terțe persoane etc.).

În fine, renunțarea de bunăvoie pînă la începerea actului sexual apără făptuitorul de răspunderea penală pentru tentativa la infracțiunea prevăzută la art.171 sau la art.172 CP RM, dar nu și de răspunderea penală pentru acțiunile întreprinse pînă în acel moment, în măsura în care acestea întrunesc elementele constitutive ale unei alte infracțiuni (de exemplu, ale infracțiunii prevăzute la art.175 CP RM).

În cadrul acestui studiu am supus atenției doar o parte din explicațiile din Hotărîrea Plenului nr.17/2005, explicații care țin de aspecte de ordin general ale aplicării răspunderii penale pentru infracțiunea prevăzută la art.171 sau la art.172 CP RM. Vom continua demersul nostru, pentru a analiza natura juridică a circumstanțelor agravante ale violului și ale acțiunilor violente cu caracter sexual, pentru a elucida esența infracțiunilor prevăzute la art.173-175 CP RM, precum și pentru a delimita între ele infracțiunile privind viața sexuală.

Referințe:

- ¹ Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2006, nr.3, p.11-13.
- ² Culegere de hotărîri ale Plenului Curții Supreme de Justiție (mai 1974-iulie 2002). – Chișinău, 2002, p.316-324.
- ³ *A se vedea:* M.A. Hotca. *Codul penal. Comentarii și explicații.* – București: C.H. Beck, 2007, p.1069.
- ⁴ Постановление Пленума Верховного Суда Республики Беларусь от 16 декабря 1994 г., №9 „О судебной практике по делам об изнасиловании” // www.supcourt.by
- ⁵ C.G. Rătescu, I.Ionescu-Dolj, I.Gh. Periețeanu și alții. *Codul penal adnotat. Vol.II. Partea Specială (I).* – București: Socec, 1937, p.643.
- ⁶ *Ibidem.*
- ⁷ *A se vedea:* V.Cioclei. *Viața sexuală. Politică penală.* – București: Holding Reporter, 1994, p.36-46.
- ⁸ Persoane care au comis infracțiuni în 2005 // www.statistica.md/statistics/dat/932/ro/Justitie_1998_2005_ro.htm
- ⁹ *A se vedea:* E.A. Котельникова. *Насильственные посягательства на половую свободу и половую неприкосновенность: уголовно-правовая характеристика и проблемы квалификации:* Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Нижний Новгород, 2007, p.5.
- ¹⁰ *A se vedea:* S.Brînză, X.Ulianoschi, V.Stati și alții. *Drept penal. Partea Specială.* – Chișinău: Cartier, 2005, p.171.
- ¹¹ Exhibiționismul constă în fapta unei persoane de a-și expune, în public, organele genitale.
- ¹² Automasturbația constă în obținerea orgasmului prin manevre manuale sau artificiale (cu instrumente adaptate scopului sau special confecționate de industria de obiecte porno).
- ¹³ Zoofilia reprezintă obținerea orgasmului prin realizarea actului sexual cu un animal.
- ¹⁴ Fetişismul constă în obținerea satisfacției sexuale prin simpla atingere sau privire a obiectelor – cu predilecție de vestimentație – ce aparțin persoanei dorite.
- ¹⁵ Vampirismul constă în privirea sau sorbirea singelui victimei pentru satisfacerea instinctului sexual.
- ¹⁶ Necrofilia reprezintă obținerea orgasmului prin realizarea actului sexual asupra unui cadavru.
- ¹⁷ Sadismul presupune satisfacerea instinctului sexual prin provocarea celor mai variate și crude suferințe partenerului sexual.
- ¹⁸ Masochismul presupune excitația sexuală în urma provocării de către partenerul sexual a suferințelor fizice.
- ¹⁹ Voaiersmul provoacă satisfacție sexuală prin asistarea (privirea) la actele sexuale întreprinse de alte persoane.
- ²⁰ Azoofilia constă în obținerea satisfacției sexuale prin contemplarea unor lucruri neînsuflețite – îndeosebi nuduri reprezentate în tablouri, postere, statui etc.
- ²¹ *A se vedea:* М.А. Фомичева. *Угроза как способ совершения преступления:* Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Москва, 2008, p.20.
- ²² *A se vedea:* T.Toader. *Drept penal. Partea Specială.* – București: Hamangiu, 2007, p.108.
- ²³ S.Brînză. *Unele reflecții asupra apărării penale a libertății persoanei împotriva infracțiunii de răpire a unei persoane (art.164 CP RM)* // Revista Națională de Drept, 2008, nr.1, p.8-14.
- ²⁴ Tribunalul Suprem, decizia nr.2127/1972 // Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1969-1975 / Sub red. lui V.Papadopol, M.Popovici. – București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1977, p.442.
- ²⁵ *A se vedea:* V.Beliș, N.Drugescu. *Medicina legală.* – București: Teora, 1992, p.166.
- ²⁶ *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации /* Под ред. Л.Л. Кругликова. – Москва: Волтерс Клувер, 2005, p.140.
- ²⁷ *A se vedea:* S.Brînză, V.Stati. *Calificarea infracțiunilor privind viața sexuală: controverse și soluții* // Revista Națională de Drept, 2007, nr.5, p.2-10.
- ²⁸ În acest sens, în doctrina penală se arată că constrângerea psihică se poate exprima prin cuvintele „te omor”, „te tai”, „te mutiliez” etc., prin demonstrarea armei, ori poate avea un caracter nedeterminat („taci, altfel va fi mai rău”), ori să decurgă din ambianța creată (de exemplu, cînd într-un loc pustiu un grup de persoane înconjoară o femeie, cerîndu-i să intre în raport sexual). – *A se vedea:* Н.К. Маматазизова. *Криминологическая и уголовно-правовая характеристика изнасилования по уголовному законодательству Кыргызской Республики:* Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Бишкек, 2006, p.13.
- ²⁹ *A se vedea:* *Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Республики Беларусь /* Под общ. ред. А.В. Баркова, В.М. Хомича. – Минск: ГИУСТ БГУ, 2007, p.333.
- ³⁰ *A se vedea:* S.Brînză, V.Stati. *Unele reflecții asupra practicii aplicării răspunderii penale pentru omorul intenționat (Partea II)* // Revista Națională de Drept, 2007, nr.7, p.2-8.
- ³¹ *A se vedea:* Н.К. Маматазизова. *Op. cit.*, p.13-14.
- ³² *Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Республики Беларусь*, p.333.
- ³³ Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 11 мая 2007 г. №4 «О некоторых вопросах квалификации преступлений, связанных с изнасилованием и иными насильственными действиями сексуального характера // www.supcourt.kz
- ³⁴ *A se vedea:* V.Beliș, N.Drugescu. *Op. cit.*, p.163.